

Mala flora Slovenije

ponedeljek, 30. julij 2007, ob 05:28, [Franci Savenc](#)

Ključ za določanje praprotnic in semenk. Tehniška založba Slovenije, 2007

Mala flora Slovenije

Ključ za določanje praprotnic in semenk

Četrta, dopolnjena in spremenjena izdaja. Ljubljana, Tehniška založba Slovenije, 2007. 967 strani

»Lepo je v biti naši domovini ...«, kjer rožice cvetijo: na travnikih, ob poteh, v gozdovih in tudi v gorah. Ne malokdaj smo začudeni, kako malo prostora potrebuje gorsko cvetje, da požene stebelce, liste in cvetove. Cvetni prah nekaterih rož prenašajo veter in žuželke, jih oplodijo ter kasneje obrodijo plodove ter semena. Nekateri plodovi so tudi užitni in osvežilni. Nekatero rožico so tudi zdravilne in jih uporablja uradna in alternativna medicina za pripravo napitkov in mazil, pa tudi preprosti ljudje od svojih staršev so po ustnem izročilu prejeli navodila za pripravo domačih zdravil, ki jih ni vredno zanemariti. V planinskih kočah so najboljši čaji prav tisti, pripravljene iz posušenega cvetja, ki so ga nabrali pastirji, planšarji in oskrbniki planinskih koč sami. Če še niste tega spoznali, pojdite v gore in v planinskih kočah prosite za »domači čaj«. Z veseljem Vam ga bodo postregli in veseli bodo tudi, če jim boste povedali svoje mnenje o pripravljene napitku.

Tudi pri nas v Sloveniji raste zelo veliko različnih rož. Kako na gosto so posejane po travnikih, lahko ugotovimo, če rastišče opazujemo vse leto. Zeleni travniki so na primer najprej okrašeni s preprogo cvetov vijoličastega **pomladanskega žefrana** (*Crocus vernus*), kasneje rumenega **regrata** (*Taraxacum officinale*) ali belih marjet – **ivanjščic** (*Leucanthemum vulgari*) in kasneje še z mnogimi drugimi. V dobri zemlji so koreninice različnih rož zasejane zelo na gosto. Med dvema različnima lahko skoraj vedno najdemo vsaj še eno. To velja podobno, kot na številski premici, kjer je neskončno števil. Med dvema še tako bližnjima številoma lahko najdemo vsaj še eno število in to takó, da njuno vsoto razdelimo na polovico. Enaki naravni zakoni veljajo vedno in povsod.

Le malo ljudi pa se zares spozna na rastline, saj so si mnoge zelo podobne, po drugi strani pa so si tudi sicer različne med seboj lahko sorodne. Zato so biologi ustvarili sistematično ureditev vseh rastlin po družinah, rodovih in vrstah. Vsaka cvetlica ima poleg domačega slovenskega imena, včasih celo več lokalnih imen, tudi svoje natančno znanstveno ime. Tudi oblika zapisa je natančno določena. Slovenskemu imenu sledi v oklepaju latinsko ime, odtisnjeno s poševnimi črkami (*kurzivno*), pri katerem je prva črka prve besede vedno velika. Sestoji se navadno iz dveh imen, od katerih prvo pomeni, v katerem rodu je, in drugo njeno vrsto.

V letošnjem letu je **Tehniška založba Slovenija** izdala že 4., dopolnjeno in spremenjeno izdajo priročnika z naslovom *Mala flora Slovenije*. Njeni avtorji, sami znani strokovnjaki s tega področja, so A. Martinčič, T. Wraber, N. Jogan, A. Podobnik, B. Turk, B. Vreš, V. Ravnik (ki je tudi za to knjigo pripravil ilustracije rož), B. Frajman, S. Struge Krajšek, B. Trček, T. Bačič, M. A. Fischer, K. Eler in B. Surina. Knjiga je seveda namenjena predvsem strokovnjakom. Drugim, tudi planincem in planinskim avtorjem, pa bo prišla predvsem prav, ko bodo želeli sebi znani roži določiti znanstveno ime. Pri določanju rož je pot teoretično povsem enostavna. Pri vsakem koraku se moramo odločiti le o dveh različnih možnostih, kar nas enolično pripelje do pravilnega podatka.

Prvi zapis slovenskih rastlinskih imen smo dobili že l. 1415. Kasneje so z delom na tem področju delovali še P. A. Mathioli (1501-1577), C. Clusius (1526-1609), J. A. Scopoli, ki je l. 1760 izdal knjigo *Flora Carniolica*, l. 1772 pa kar v dveh knjigah. V kasnejših desetletjih so zbirali in proučevali naše rastlinstvo še F. K. Wulfen, F. B. Hacquet, K. F. E. Zois, F. P. Hladnik, M. Tommasini, Ž. Graf, H. Freyer, A. Fleischmann, O. Sendtner, V. Plemel, F. Krašan in I. Tušek, ki je napisal prvi slovenskih učbenik botanike, v 20. stoletju pa še A. Paulin in E. Mayer. Prva dva ključa za določanje cvetnic in praprotnic sta pripravila J. Glowacki (l. 1913) in A. Priskernikova l. 1941 in l. 1951.

Mala flora Slovenije je izšla prvič leta 1969, v kateri je bilo obravnavanih 2843 rastlinskih vrst in podvrst. Že v 2. popravljene in dopolnjene izdaji l. 1984 se je število navedenih rastlin močno povečalo. Tretja izdaja je obsegala že 3266 imen. V letošnji izdaji pa je vključenih kar 3452 vrst in podvrst. Za nas zelo zanimivi pa so podatki o razširjenosti posameznih rastlin, saj vsak opis vsebuje vsaj eno izmed oznak za območje: Al – alpsko, J – Julijske Alpe, K – Karavanke, S – Kamniško-Savinjske Alpe, P – Pohorje, DN – dinarsko, PA – predalpsko, PD – preddinarsko, SM – submediteransko, SP - subpanonsko.

V priročniku so posodobljeni tudi podatki o ogroženih in zavarovanih vrstah. Naj za nekatere najbolj znane slovenske rože navedemo nekaj podrobnosti. **Blagajev volčín** (*Daphne blagayana*), ki so ga prvič našli pri Polhovem Gradcu in so dolgo časa mislili, da je tu endemična rastlina, je razširjen skoraj po vsej Južni Evropi. Kot redka rastlina je bila zaščitena že leta 1898 skupaj s **planiko** ali **očnico** (*Leontopodium alpinum*), našo najbolj znano planinsko rožo. Med endemične planinske rože sodi tudi **Zoisova zvončica** (*Campanula zoysii*). Med znamenite in zelo redke pa tudi **velikonočnica** ali **veliki kosmatinec** (*Pulsatilla grandis*), ki ima dve endemični rastišči: pri Domu na Boču (658 m) in v Boletini (340 m) pri Ponikvi, v bližini katere je bil v Unišah rojen blaženi Anton Martin Slomšek. Slednja krasi tudi grb nove celjske škofije.

Ciril Velkovrh